მწვანე ტბა. ფოტო მოგვაწოდა გიორგი რიქვაქეე

ნანა ქაფლანიძის პოსტები რიყეთში

რიყეთი – განვითარების სტრატეგია და ეკონომიკური შესაძლებლობები

ახალგაზრდა მეცნიერთა კავშირმა „ინტელექტმა“ პროექტის – „სოფლის განვითარების საპილოტე პროგრამა“ - ფარგლებში შეიმუშავა ხულოს მუნიციპალიტეტის რიყეთის თემის განვითარების სტრატეგიული გეგმა. რიყეთის განვითარების სტრატეგიის შედგენაში მონაწილეობა მიიღეს აქტიურ მოქალაქეთა ადგილობრივი გაერთიანების - ამაგ-ის წევრებმა.

სტრატეგიული გეგმის შედგენას წინ უძღოდა თემის რესურსების, პოტენციალისა და პრობლემების კვლევა: რაოდენობრივი და თვისობრივი - ფოკუსჯგუფების გამოკითხვა. იგი ევროკავშირის სოფლის განვითარების პრინციპებს ეფუძნება.

კვლევების საფუძველზე შემუშავდა სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიები და ამ სტრატეგიების შესაბამისი პროგრამები. თემის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების გეგმა წარმოადგენს საშუალოვადიან (3-5 წელი) გეგმას.

როგორც კვლევებმა აჩვენა, გარდა იმ ინფრასტრუქტურული და გარემოსდაცვითი პრობლემებისა, რომელთაც ადგილი აქვთ თემში, არსებობს ასევე განვითარების პერსპექტივის მქონე სფეროები, ე.წ. ზრდის წერტილები: ტურიზმი; განათლება; სპორტი; სოფლის მეურნეობა; გარემოს დაცვა.

იმის გათვალისწინებით, რომ პროექტის „სოფლის განვითარების საპილოტე პროგრამა“ მთავარი მიზანი არა თემის პრობლემების აღმოფხვრა, არამედ ამ თემში არსებული ზრდის წერტილების იდენტიფიცირება და მათი ხელშეწყობა იყო, დაიწყო ამ სფეროების ნახასლისების გზების მოძიების პროცესი ამაგ-ის წევრებთან ინტენსიური თანამშრომლობის რეჟიმში.

„ინტელექტმა“ კონკრეტული პროექტების განხორციელების მიზანშწონლობა შეათანხმა, ერთი მხრივ, ამაგ-ის საერთო კრებასთან, მეორე მხრივ, დონორ ორგანიზაციასთან. განსახორციელებელი პროექტების საბოლოო ნუსხას კი საფუძველად დაედო ამაგის საერთო კრების სარეკომენდაციო წერილი პროექტების ჩამონათვალით და საერთო კრების ოქმით, რომელსაც ხელს აწერს საერთო კრების დამსწრეთა უმრავლესობა.

„თემის სახლი“ რიყეთში

„თემის სახლი“ - ეს იქნება ხულოს მუნიციპალიტეტის რიყეთის თემში მრავალფუნქციური სახლი, რომელიც ადგილობრივ მოსახლეობასა და ტურისტებს სხვადასხვა სახის მომსახურებას გაუწევს. აქ იქნება განთავსებული ტურისტული საინფორმაციო ცენტრი, ეთნოგრაფიული მუზეუმი, ზრდასრულთა განათლების ცენტრი და ხელნაკეთი ნივთების დასამზადებელი სოციალური სანარმო.

რიყეთის ტურიზმის განვითარების უდავოდ დიდი პერსპექტივა აქვს: გოდერძი, გოდერძის ნამარხი ტყე, მწვანე ტბა, შავი ტბა, სამკურნალო წყლები... აქ ტურისტები სპონტანურად დადიან, ძირითადად ზამთარში სტუმრობენ გოდერძის უღელტეხილს.

სამთო-სათხილამურო ტურიზმთან ერთად რიყეთის თემში შესაძლებელია განვითარდეს ეკოტურიზმი, აგროტურიზმი, კულტურულ-შემეცნებითი და ეთნოგრაფიული ტურები. ტურისტულ პაკეტში შესაძლოა იყოს სათავგადასავლო და ექსტრემტურიზმი, სამკურნალო ტურიზმი.

ტურისტული პაკეტების ფორმირებისთვის დამატებითი აქტივობების (მაგ: ცხენოსნობა, ბაიკტურიზმი, კვადროციკლების ტური და ა. შ.) განვითარების ხელშეწყობა კიდევ უფრო საინტერესოს და მრავალფეროვანს გახდის ტურისტულ პაკეტებს და გაზრდის ტურისტების დაინტერესების ალბათობას.

რიყეთის თემში ტურიზმის განვითარებისთვის აუცილებელია ინფრასტრუქტურის ჩამოყალიბება, რაც გულისხმობს გზების, ტრანსპორტის, კომუნალური სისტემების და ა.შ. მოწესრიგებას, ტურისტების მიღება-განთავსების, დასვენებისა და გართობის ობიექტების მშენებლობა-რეაბილიტაციას.

„თემის სახლში“ არსებული ტურისტული საინფორმაციო ცენტრი ნებისმიერ დაინტერესებულ პირს მიანვდის ინფორმაციას რიყეთის თემში არსებული ტურისტული ზონების შესახებ, თუ სად და როგორ შეიძლება დასვენება, გართობა. ტურისტებს მოემსახურებიან ადგილობრივი გიდები, რომლებიც შესაბამის კურსს „ინტელექტის“ მიერ განხორციელებული პროექტის „სოფლის განვითარების საპილოტე პროგრამა“ ფარგლებში გაივლიან. აქვე შეეძლებათ ტურისტებს დაიქირავონ სასურველი ტექნიკური აღჭურვილობა დასვენება-გართობის შესაბამისად (მაგალითად, ნავი და უსაფრთხოების ჟილეტები მწვანე ტბაზე გასასეირნებლად, კარვები ტყეში დასვენებისათვის და ა. შ.)

„თემის სახლში“ განთავსდება მცირე საკონფერენციო დარბაზი, სამი სასტუმრო ოთახი და სამზარეულო, სადაც სტუმრებს ადგილზე მომზადებული ტრადიციული აჭარული კერძების (და არა მარტო) დაგემოვნების საშუალება მიეცემათ.

ეთნოგრაფიულ მუზეუმში, რომელიც ასევე „თემის სახლთან“ იფუნქციონირებს, წარმოდგენილი იქნება რიყეთის თემის ისტორიული სიძველეები, რაც თემის ისტორიას ასახავს. აქ დაგეგმილია რიყეთელი მოქალაქეების ყოფითი ცხოვრების გაცოცხლება: კულტურა, შრომა, ხელსაქმე... იმისათვის, რომ ტრადიციული სამეწარმეო დარგები - ქსოვა, ქარგვა, ხეზე კვეთა არ დაიკარგოს რიყეთში, ჩამოყალიბდება სოციალური სანარმო, სადაც შეიქმნება და რეალიზაცია მოხდება ნაქსოვი, ნაქარგი და ხეზე ნაკვეთი ნივთების. სანარმოს მიერ მიღებული მოგება ნანილობრივ მაინც უზრუნველყოფს თემში არსებული სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემების მოგვარებას და ხელს შეუწყობს ამაგ-ის სტაბილურობის შენარჩუნებას.

ზრდასრულთა განათლების ცენტრიც „თემის სახლთან“ იფუნქციონირებს. იგი ორიენტირებული იქნება ადგილობრივი ზრდასრული მოსახლეობის არაფორმალურ განათლებაზე, თემის მოთხოვნების შესაბამისად. აქ განთავსდება მცირე ტრენინგდარბაზი, ბიზნეს, აგრო და ვეტერინალური ლიტერატურა. ერთ-ერთი პრიორიტეტი ზრდასრულთა განათლების ცენტრში უცხო ენის სწავლება იქნება. ზრდასრულთა განათლების ხელშეწყობის მიზნით, აქვე იქნება ინტერნეტში ჩართული რამდენიმე კომპიუტერი.

„თემის სახლთან“ გაიხსნება აფთიაქი, სადაც ადგილი აგრო და ვეტერინარულ მედიკამენტებსაც დაეთმობა.

სოფლის მეურნეობა

რიყეთის ეკონომიკური გაძლიერების ერთ-ერთი მთავარი მექანიზმი სოფლის მეურნეობის განვითარებაა. აქ მინათმოქმედებას და მეცხოველეობას მისდევენ. რიყეთელები მშრომელი ხალხია, თუმცა, როგორც თავად ამბობენ, „მოსავალმა ბოლო დროს იკლო.“

მოუხედავად იმისა, რომ თემში მცხოვრები ფერმერების ნანილი ცდილობს ჯიშების ჩანაცვლების მეთოდით მიიღოს მეტი მოსავალი, შედეგი ხშირ შემთხვევაში მაინც არადამაკმაყოფილებელია.

არსებული მდგომარეობის გაუმჯობესების მიზნით რიყეთის თემში მოხდება აგრონომისა და ზოოვეტერინარის გადამზადების უზრუნველყოფა; ფერმერთა საკონსულტაციო ბიუროს შექმნა თემში და ფერმერებისათვის უფასო კონსულტაციების განევა; თემში აგრო და ვეტერინარული აფთიაქის ამოქმედება; აგროტექნოლოგიებთან დაკავშირებული ტრენინგკურსების მიწოდება თემის მოსახლეობისთვის; ფერმერთა გაცვლითი პროგრამების ამოქმედება/შემუშავება გამოცდილების გაზიარების მიზნით (როგორც რეგიონის შიგნით ასევე მის ფარგლებს გარეთ); საცდელ-სადემონსტრაციო ნაკვეთების შექმნა კულტურათა ადაპტირებისათვის და შემდგომი გავრცელებისათვის; სოფლის მეურნეობის დარგში არსებული სიახლეების მოძიება და მათი მიწოდება ფერმერებისთვის.

„თემის სახლთან“ იფუნქციონირებს მცირე მექანიზაციის სადგური. მექანიზაციის პროცესი საშუალებას მისცემს აგროსექტორში დასაქმებულ მოსახლეობას შეამცირონ შრომითი და დროის დანახარჯები, რაც საბოლოო ჯამში უფრო რენტაბელურს გახდის წარმოების პროცესს და ფერმერებს ბაზარზე უპირატესობის მოპოვების საშუალებას მისცემს. ამალლდება ნიადაგის დამუშავების ეფექტიანობა, რაც თავის მხრივ მოსავლის ზრდაზე აისახება.

გარემოს დაცვის მდგომარეობის გაუმჯობესება

რიყეთის თემი ფლობს საკმაოდ მნიშვნელოვან ბუნებრივ რესურსებს, რომელთაგანაც უმნიშვნელოვანესია ტყისა და წყლების რესურსები. თუმცა ორივე რესურსი დგას მნიშვნელოვანი საფრთხის წინაშე, კერძოდ კი: ინტენსიურად მიმდინარეობს ხე-ტყის უკანონო ჭრა (უსაბუთოდ და სხვისი საბუთით საშუშე და სამასალე ხის მოპოვება, არარეკომენდებულ ტერიტორიებზე ხე-ტყის ჭრა და ა.შ.), რამაც მნიშვნელოვნად შეამცირა ტყის საფარის მოცულობა; საკანალიზაციო მილები მიმართულია მდინარეებისკენ; მდინარის სანაპიროებთან მოწყობილია უკანონო ნაგავსაყრები;

თემში გარემოს დაზიანების არსებით წყაროს მეწყერი და ღვარცოფი წარმოადგენს. ასევე აღსანიშნავია, რომ ბევრ შემთხვევაში ადგილი აქვს სტიქიის ხელშემწყობ, არასწორად წარმოებულ, ანთროპოგენულ პროცესებს.

თემის ტერიტორიაზე ნიადაგდაცვითი სამუშაოების განხორციელება მნიშვნელოვანია, როგორც საცხოვრებელი გარემოს შენარჩუნების, ასევე ეკონომიკური თვალსაზრისით. მინის შეზღუდული რესურსიდან გამომდინარე, პრიორიტეტულად მნიშვნელოვანია შენარჩუნდეს მინის ის ფართობები, რომლებიც ეროზიისკენ მიდრეკილია და ღვარცოფებისა და დამეწყრის მაღალრისკიან ჯგუფებს მიეკუთვნება.

გარემოს დაცვის მიზნით სასურველია საზოგადოების ცნობიერების ამაღლების კუთხით საინფორმაციო ღონისძიებების ორგანიზება, უკანონო ნაგავსაყრების იდენტიფიცირება და ლიკვიდაცია.

სპორტის ხელშეწყობა და პოპულარიზაცია

რიყეთში ფიზიკური აღზრდისა და პროფესიული სპორტის განვითარებისა და პოპულარიზაციის მიზანი თემში მცხოვრები ახალგაზრდების არაფორმალური, სპორტული განათლებისა და თავისუფალი დროის შინაარსიანი ათვისების შესაძლებლობის ამაღლებაა.

თემში სპორტი თანდათან უფრო პოპულარული ხდება. სამთო-სათხილამური კურორტის სიახლოვის გამო იზრდება ზამთრის სპორტის სახეობების პოპულარობა.

რიყეთის თემში პოპულარობით სარგებლობს ჭიდაობა და სათხილამური სპორტი. მწირი სპორტული ინფრასტრუქტურის მიუხედავად, აღნიშნულ სახეობებში რიყეთელ ახალგაზრდებს წარმატებებიც აქვთ. .

თემში, კონკრეტულად კი სოფელ დანისპარაულის ე.წ. ყელის უბანში, უკვე ფუნქციონირებს საშუალო სიდიდის სათხილამური სკოლა, თუმცა სკოლამდე სამანქანე გზა არ მიდის და სკოლას არ გააჩნია სველი წერტილები და ე.წ. გამოსაცვლელები.

აღნიშნული სპორტის სახეობების განვითარების ხელშეწყობის მიზნით, ახალგაზრდა მეცნიერთა კავშირმა „ინტელექტმა“ ტენდერი უკვე გამოაცხადა შესაბამისი აღჭურვილობების შესაძენად. რიყეთის თემში არსებულ ოთხივე საჯარო სკოლას ექნება თავისი საჭიდაო ლეიბები და ჩუჩელები, აგრეთვე თხილამურები სხვადასხვა ასაკის ბავშვზე გათვლილი, შესაბამისი აღჭურვილობით. პროექტის – „სოფლის განვითარების საპილოტე პროგრამა“ ფარგლებში გადამზადდება ასევე ოთხი მწვრთნელი ზემოთ დასახელებული სპორტის სახეობებში.

P.S. ინტერნეტსივრცეში რამდენიმე დღეში ჩაეშვება ვებგვერდი: www.riketi.ge, რომელიც დაინტერესებულ პირებს დეტალურ და ამომწურავ ინფორმაციას მიაწვდის რიყეთის თემის შესახებ.

გვერდი მომზადებულია პროექტის „სოფლის განვითარების საპილოტე პროგრამა“ ფარგლებში. პროექტს ახორციელებს ახალგაზრდა მეცნიერთა კავშირი „ინტელექტი“ ევროკავშირისა და გაეროს განვითარების პროგრამის ფინანსური მხარდაჭერით. ტექსტში მოყვანილი მოსაზრებები შეიძლება არ ემთხვეოდეს ევროკავშირისა და გაეროს ოფიციალურ პოზიციას.